

Informacja o krajowej i międzynarodowej współpracy kryminologów

W dniach od 8 do 12 października 1997 r. odbyła się w Wittenberdze (Niemcy) konferencja na temat Probacji i Mediacji zorganizowana przez Conference Permanente Européenne de la Probation (CEP).

W konferencji wzięli udział głównie praktycy zatrudnieni w Ośrodkach Mediacji lub zajmujący się mediacją – z państw europejskich należących do CEP (m.in. przedstawiciele z Anglii, Austrii, Francji, Hiszpanii, Niemiec, Danii, Norwegii, Szwajcarii, Portugalii i Włoch. Warto dodać, że z byłych krajów socjalistycznych do CEP należą m.in. Czechy, Węgry, jako obserwatorzy uczestniczyli przedstawiciele Bułgarii, Estonii, Litwy i Polski.

Referaty wygłosili: prof. dr Esther Giménez – Salinas i Colmer z Rady Sędziów w Madrycie, dr Christa Pelikan z Instytutu Socjologii Prawa i Kryminologii w Wiedniu, p. Georg Zwinger – Dyrektor Ośrodka Rozwiązywania Konfliktów Społecznych w Salzburgu, prof. dr Dieter Rössner – Dziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu w Wittenberdze oraz p. Erich Marks – Przewodniczący CEP.

Referaty miały charakter wprowadzenia do dyskusji i właśnie na wypowiedzi uczestników poświęcono dużo czasu. Podejmowane były bardzo różnorodne tematy dotyczące praktycznych aspektów działalności zarówno różnych służb probacyjnych jak i ośrodków czy osób zajmujących się mediacją. Celem tego spotkania była właśnie wymiana i konfrontacja doświadczeń istniejących w różnych krajach. Mówiono o usytuowaniu ośrodków mediacji w systemie wymiaru sprawiedliwości czy poza nim. Dyskutujący podkreślali potrzebę względnej autonomii tych służb, stwierdzając, że wśród wielu sędziów i prokuratorów występuje tendencja, by mediacja była bardziej nastawiona na sprawcę (na pomoc sprawcy) niż na ofiarę. Jest to zresztą związane z faktem, że w dalszym ciągu wymiar sprawiedliwości interesuje się głównie przestępcą (sprawcą), a pozycja i rola poszkodowanego jest traktowana marginalnie.

Podkreślano, że wśród różnych środków alternatywnych, mediacja zajmuje wysoką pozycję, aczkolwiek rozmiary jej stosowania nie są zbyt duże. Interesowano się problemem doprecyzowania roli mediatora, ustalając, że nie może on pełnić funkcji adwokata, sędziego ani policjanta, oraz że nie jest terapeutą, ani wychowawcą. Dyskutanci ustosunkowali się też do problemu neutralności mediatora, stwier-

dzając, że pełna neutralność nie jest możliwa, aczkolwiek należy dążyć do osiągnięcia jej w jak największym stopniu.

W wielu krajach w mediacji bierze udział 2 mediatorów (w tym jeden spełnia tzw. rolę superwizora), podkreślano zalety takiego rozwiązania zwłaszcza w bardziej skomplikowanych sprawach. Mówiono też o różnych systemach kształcenia mediatorów. W Finlandii i Norwegii często mediatorami są wolontariusze, nieprofesjonaliści, osoby wybrane na 4 lata. Komitet do Spraw Mediacji obradujący w Radzie Europy przygotowując rekomendacje, ustalił np., że nie będzie określał jakie kategorie czynów kwalifikują się do mediacji, ale że ustali pewne ogólne zasady (kryteria). Komitet zakończy prace prawdopodobnie w przyszłym roku.

* * *

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości przy współudziale Rady Europy zorganizował w dniach 22–24 października 1997 r. w Popowie seminarium poświęcone problematyce mediacji w sprawach nieletnich.

W seminarium wzięło udział ok. 70 osób – sędziowie sądów rodzinnych, kuratorzy rodzinni, przedstawiciele Departamentu Spraw Rodzinnych i Nieletnich MS, sędzia Trybunału i Naczelnik sędzia Cysek, przewodnicząca Zrzeszenia Prawników Polskich sędzia Ewa Waszkiewicz, sędzia wizytator do spraw nieletnich Halina Włazewicz.

Z ramienia IWS organizatorami seminarium byli: dr Beata Czarnecka-Działuk, prof. dr hab. Dobrochna Wójcik, prof. dr hab. Andrzej Siemaszko, a ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości p. Bożena Michalak.

Uroczystego otwarcia seminarium dokonali Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości – p. Marek Czecharowski oraz przedstawiciel Rady Europy naczelnik Wydziału Prawa Karnego i Kryminologii Departamentu Prawnego p. Wolfgang Rau. Następnie zabrał głos dyrektor Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości prof. dr hab. Andrzej Siemaszko.

W trakcie seminarium referaty wygłosili następujący eksperci Rady Europy:

1. Ivo Aresten, adiunkt, Wydział Prawa Karnego i Kryminologii, uniwersytet w Leuven (Belgia), „Mediacja pomiędzy ofiarą i sprawcą przestępstwa w Belgii”;

2. Berndt-Dieter Meier, profesor, Wydział Prawa Uniwersytetu w Hannoverze (Niemcy), „Podstawowe założenia idei sprawiedliwości zadośćuczynieniowej (restorative justice)”;

3. Christa Pelikan, adiunkt, Instytut Socjologii Prawa i Kryminologii w Wiedniu (Austria), „Mediacja pomiędzy ofiarą i sprawcą przestępstwa w Austrii (podstawy prawne i praktyka)”;

4. Martin Wright, Wykładowca Gościnny Uniwersytetu w Sussex oraz b. Przewodniczący MEDIATION UK (Wielka Brytania), „Mediacja pomiędzy ofiarą i sprawcą przestępstwa w Wielkiej Brytanii (podstawy prawne i praktyka)”.

Referaty polskie wygłosili:

1. Janina Waluk, specjalista ds. więziennictwa w Biurze Obsługi Senatorów, Przewodnicząca Zespołu ds. Wprowadzania Mediacji w Polsce przy Stowarzyszeniu Penitencjarnym „Patronat”, „Kto i dlaczego wprowadza mediację w Polsce”;

2. Beata Czarnecka-Działuk, adiunkt w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości, „Polski eksperymentalny program mediacji w sprawach nieletnich – podstawowe założenia i pierwsze wyniki”;

3. Dobrochna Wójcik, profesor w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości, „Ewolucja polskiego programu mediacji – koncepcja badań”.

W trakcie seminarium odbywały się warsztaty, w czasie których zademonstrowano postępowanie mediacyjne między nieletnim a osobą przez niego pokrzywdzoną.

W ostatnim dniu obrad odbyła się dyskusja panelowa prowadzona przez prof. dr hab. Ewę Bieńkowską. Dotyczyła ona takich problemów jak: dobrowolność mediacji, rola rodziców w mediacji, szkolenie mediatorów, kompensacji dla ofiar poprzez stworzenie specjalnego funduszu kompensacyjnego, roli policji w mediacji itp.

Podsumowania obrad dokonała prof. dr hab. Dobrochna Wójcik.

* * *

W dniach 3–5 kwietnia 1997 r. w Centralnym Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu odbyło się seminarium nt. „Mediacja: ofiara – przestępca. Stan i perspektywy w Polsce”.

Organizatorami seminarium byli: Senacka Komisja Praw Człowieka i Praworządności, Zespół ds. Wprowadzenia Mediacji w Polsce oraz Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu.

Cele ogólne:

1. Prezentacja dorobku teoretycznego i efektów w zakresie mediacji pomiędzy ofiarą i przestępcą w Polsce na przykładzie programu między ofiarą a nieletnim sprawcą.

2. Umożliwienie wymiany doświadczeń pomiędzy teoretykami i praktykami zajmującymi się mediacją oraz poszukiwanie optymalnych form tej działalności.

3. Wypracowanie stanowiska w kwestii możliwości wdrożenia mediacji pomiędzy ofiarą i sprawcą (przestępcą młodocianym lub dorosłym) i ich ofiarami w tworzącym się systemie probacji w Polsce.

4. Szkolenie m.in. pracowników wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania oraz kadry penitencjarnej w zakresie metodyki mediacji oraz rozwiązywania konfliktów (warsztaty).

Cele dydaktyczne w stosunku do kadry COSSW.

1. Poza celami określonymi powyżej – udział kadry COSSW w sesji warsztatowej w celu doskonalenia umiejętności pracy dydaktyczno-wychowawczej opartej na ćwiczeniach i symulacjach.

2. Pozyskanie wiedzy potrzebnej do realizacji programów nauczania w szkołach Służby Więziennej i na kursach.

3. Prezentacja wybranych problemów i zastosowań mediacji i negocjacji w warunkach zakładu karnego.

4. Możliwość bezpośredniego wykorzystania treści sesji do nauczania takich przedmiotów jak: ochrona zakładów karnych, kryminologia, psychospołeczne problemy wykonywania kary, diagnostyka, warsztaty uwrażliwiające, metodyka oddziaływania penitencjarnego.

Formy organizacyjne sesji:

1. Wykłady zaproszonych specjalistów, m.in.: prof. dr hab. Dobrochny Wójcik, dr Beaty Czarneckiej-Działuk, dr Janiny Waluk, prof. dr hab. Andrzeja Bałandynowicza, prof. dr hab. Andrzeja Murzynowskiego, prof. dr hab. Jana Waszkiewicza.

2. Trening prowadzony w zakresie metodyki mediacji.

3. Warsztaty w zakresie mediacji ofiary ze sprawcą (skazanym, młodocianym lub dorosłym).

4. Prezentacje wybranych form stosowania mediacji lub negocjacji w warunkach ZK.

5. Dyskusje w gronie uczestników seminarium.

6. Plenarne posiedzenia i obrady połączone z wygłoszeniem referatów programowych.

7. Spotkania i imprezy towarzyszące.

* * *

Konferencja na temat modelu zakładu poprawczego odbyła się w Ośrodku Doskonalenia Kadr w Zaciszu, w dniach 5 – 7 maja 1997 r.

Program:

1. Prof. dr hab. Lesław Pytka: „Spójność koncepcji wychowania nieletnich w zakładach poprawczych w Polsce z tendencjami europejskimi, w świetle Raportu o stanie wdrażania reformy resocjalizacji nieletnich”.

2. Naczelnik sędzia Tadeusz Cysek: „Wstępne założenia do zmian w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich”.

3. Sędzia Agnieszka Wilczewska-Rzepecka: „Nadzór sędziego rodzinnego nad wykonywaniem orzeczeń sądowych o umieszczeniu nieletnich w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich”.

4. Prof. dr hab. Dobrochna Wójcik, sędzia Grażyna Śliwa: „Mediacja w teorii i praktyce”.

5. Dr Zbigniew Piechowiak: „Pomoc następcza dla nieletnich – formy pomocy i źródła finansowania”.

6. Prof. dr hab. Jan Szałański: „Miejsce i funkcja zakładu poprawczego pośród instytucjonalnych form resocjalizacji nieletnich”.

7. Dr Andrzej Węgliński: „Rodzaje zakładów poprawczych i specyfika ich pracy resocjalizacyjnej (mikrosystemy resocjalizacji)”.

8. Dr Adam Szecówka: „Kierunki działań optymalizujących osiągnięcie celów resocjalizacyjnych w toku pracy szkoły”.

9. Mgr Urszula Majewska: „Udział zespołów diagnostyczno-terapeutycznych w programowaniu i realizacji zadań wychowawczych”.

10. Dr Barbara Wybraniec, dyr. Henryk Maćko: „Sport i turystyka w pracy z nieletnimi”.

11. Mgr Edward Jakubowicz: „Terapia rodzin wychowanków”.

* * *

W dniach 11–13 czerwca 1997 r. odbyła się w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie konferencja przewodniczących wydziałów penitencjarnych sądów wojewódzkich, prokuratorów sprawujących nadzór penitencjarny oraz dyrektorów zakładów karnych.

Na konferencji wygłoszone zostały następujące referaty:

1. Włodzimierz Markiewicz (Dyrektor Generalny Służby Więziennej) „Aktualne problemy więziennictwa”.

2. Dr Jan Malec (Dyrektor Biura Rzecznika Praw Obywatelskich) „Nadzór penitencjarny a kontaktowanie się osadzonych z sędzią penitencjarnym”.

3. Prof. dr hab. Dobrochna Wójcik (Instytut Wymiaru Sprawiedliwości) „Polityka udzielania skazanym zezwoleń na opuszczenie zakładu karnego”.

4. Dr Beata Gruszczyńska, dr Marek Marczewski (Instytut Wymiaru Sprawiedliwości) „Wstępne wyniki badań praktyki udzielania skazanym warunkowego przedterminowego zwolnienia”.

5. SSW Stanisław Fidecki (Naczelnik Wydziału w Departamencie Wykonania Kar i Środków Karnych MS) „Praktyka udzielania przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności”.

6. Prof. dr hab. Teodor Szymanowski „Nowy Kodeks karny wykonawczy jako wyraz współczesnych kierunków wykonania kar i środków karnych”.

7. Prok. Robert Czapiewski (Wicedyrektor Departamentu Prawnego MS) „Konsekwencje uchwalenia nowej kodyfikacji karnej, w aktach wykonawczych niższego rzędu”.

8. Dr Marta Wołowicz (przedstawiciel CZSW) „Zmiany w wykonywaniu kary pozbawienia wolności, jako konsekwencje nowego ustawodawstwa karnego”.

9. Dr Czesław Jaroszek (przedstawiciel Prokuratury Krajowej) „Informacja o współdziałaniu prokuratorów z sędziami w zakresie orzekania przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności oraz w warunkowym przedterminowym zwolnieniu”.

10. Prok. Stanisław Flasiński (Sekretarz Międzyresortowego Zespołu) „Polityka Państwa wobec narkomanii ze szczególnym uwzględnieniem przepisów nowej ustawy”.

11. Ks. Jan Sikorski „Współpraca organów penitencjarnych z kapelanami i ich współpracownikami”.

* * *

Informacja o konferencji międzynarodowej dotyczącej pozbawienia wolności, stosowanego w celu wydalenia i wydalenia nielegalnych migrantów (International

Conference on the Detention and Expulsion of Illegal Aliens), Tilburg, Holandia, 26 – 28. XI. 1997 r.

Organizatorami konferencji byli: Uniwersytet w Tilburgu, Zakład Penitencjarny im. Króla Willema II w Tilburgu (będący obecnie wyłącznie aresztem przeznaczonym dla cudzoziemców, którzy mają być deportowani) oraz Instytut Prawa Karnego Porównawczego im. Maxa Plancka we Freiburgu.

Uczestnikami – przedstawiciele większości krajów Europy Zachodniej i Centralnej: kryminologowie, pracownicy wydziałów ds. migracji ministerstw spraw wewnętrznych, sędziowie; przedstawiciele Wysokiego Komisarza ONZ do Spraw Uchodźców oraz Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom i Nie-ludzkiemu albo Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu a także przedstawiciele organizacji pozarządowych zajmujących się migrantami.

Podstawowym tematem konferencji była sytuacja prawna i społeczna nielegalnych migrantów w poszczególnych krajach oraz stosowanie pozbawienia wolności (aresztu deportacyjnego) wobec cudzoziemców, w celu zabezpieczenia wykonania decyzji o wydaleniu. Jak się okazało, regulacje prawne tego typu pozbawienia wolności, w poszczególnych krajach, są zróżnicowane, a gwarancje praw pozbawionych wolności w celu realizacji deportacji nie są zabezpieczone.

W rekomendacjach kończących konferencje, stwierdzono: detencją w celu wydalenia jest sankcja administracyjna a nie karna, jednakże podstawowe gwarancje proceduralne odnoszące się do stosowania pozbawienia wolności a także podstawowe wymagania ochrony praw jednostki winny być tu przestrzegane. Społeczna analiza różnych aspektów obecności migrantów w społeczeństwie, w tym nielegalnych, wskazała na celowość stworzenia możliwości legalizacji pobytu takim cudzoziemcom, szczególnie jeżeli nie mogą powrócić do kraju pochodzenia.

W ostatnim dniu konferencji uczestnicy wizytowali areszt deportacyjny w Tilburgu (Zakład Penitencjarny im. Króla Willema II) przeznaczony dla 420 cudzoziemców i, bez przerwy, wypełniony. Zwracał uwagę, dobrze przygotowany i prowadzony, program zajęć dla umieszczonych, łącznie z możliwością pracy i ukończenia kursów zawodowych przydatnych w krajach pochodzenia, do których migranci są wydalani.